

2016. GADA SALDO

TEKSTS // ŽANETE HĀKA // MĀRIS ĶIRSONS

Rakstīt ar pirkstu ūdenī

Kā to rāda iepriekšējā DB Biznesa prognožu konference, prognozes nav pateicīgas – nepiepildījušos lietu ir daudz

Piedāvājam zīmīgākos 2016. gada prognozētāju citātus kopā ar DB žurnālistu komentāriem par faktisko situāciju, kāda izveidojās 2016. gadā.

«Nākamā (2016.) gada budžets ir balsīts uz 3% ekonomikas pieaugumu, un tā virziens ir nevienlīdzības mazināšana, bet prioritātes – gan ārējā, gan iekšējā valsts drošība, savukārt budžeta deficīts paredzēts 1% no IKP apmērā.» DB konferencē Biznesa prognozēs 2016 norādīja toreizējā Ministru prezidente Laimdota Straujuma.

Realitāte gan izrādījās daudz skaudrāka, jo IKP pieaugums 2016. gadā bija tikai 1,4% (turklāt tas vēl nav visa gada rezultāts, bet gan tikai deviņu mēnešu dati). Tomēr valsts drošībai tika piešķirts papildu finansējums ne tikai 2016., bet arī 2017. gadā. IKP pieauguma prognožu nepiepildīšanās ir saistīta ar jaunā plānošanas perioda ES struktūrfondu projektu «iestrēgšanu», rezultātā 2016. gads bija savdabīgs struktūrfondu «pārāvuma» laiks. Latvija ar ES struktūrfondu un bez tiem ir faktiski divas dažādas valstis. Savukārt 2017. gada IKP pieaugums ir lēsts 3,5% apjomā, un arī šoreiz kā galvenais IKP pieauguma avots tiek minēts gaidāmais ES struktūrfondu naudas pieplūdums Latvijas ekonomikā. Jāpiebilst, ka, pēc VID datiem, arī darba ņēmēju skaits 2016. gada daudzos mēnešos bija mazāks nekā analogā laikā 2015. gadā.

PROGRESIVITĀTES MUKLĀJS

«Patlaban esam sākuši darbu pie progresivitātes ieņēmumos, taču pašreizējā valdība savā deklarācijā ierakstījusi, ka progresivitāti saskata tieši neapliekamajā minimumā. Līdz šim nereti ir izskanējuši aicinājumi ieviest progresivitāti saistībā ar IIN, taču tas patlaban nav valdības darba kārtībā. Savukārt jaunais solidaritātes nodoklis nav progresivitātes nodoklis; ar to izlīdzināta sistēma, lai visi iedzīvotāji maksātu vienādus nodokļus.» toreizējais finanšu ministrs Jānis Reirs sacīja Biznesa prognozēs 2016.

«Nākamā (2016. g.) budžeta kontekstā viens no apspriestākajiem ir tieši solidaritātes nodoklis, kas ir sociālā nodokļa griestu atcelšana. Ir skaidri redzams, ka patlaban pastāv regresīvais nodokļu slogs, un tie iedzīvotāji, kuru alga pārsniedz 4000 eiro, procentuāli maksā mazāku nodokļu īpatsvaru nekā tie, kuri saņem, piemēram, 380 eiro. Turpmāk šī sistēma tiks mainīta.» bijusi Ministru prezidente Laimdota Straujuma

Lai arī par iespējamo ienākuma nodokļa progresivitāti tiek runāts arvien vairāk un, kā uzskata daļa uzņēmēju, Latvijā līdz ar solidaritātes nodokli un diferencēto nepaliekamo minimumu jau ir ieviesti diferencēšanas elementi, tomēr pilnībā tas nav izdarīts. Uzņēmējiem pret šo jautājumu ir radikāli atšķirīga nostāja, daļa to atbalsta, bet daļa kategoriski iestājas pret.

CERĒTĀ EFEKTA NAV

Latvijas prezidentūras laikā ES tika apstiprināts tā dēvētais Junkera investīciju plāns, bet diemžēl Latvijā šajā segmentā nevar lepoties ar lieliem sasniegumiem. Tajā pašā laikā finansējuma piesaistes jomās ir jautājumi.

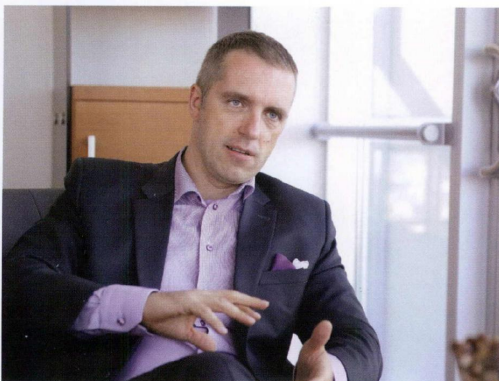

«Banku finansējums vienmēr skars tikai daļu uzņēmumu – tāds, kuriem ir pašu kapitāls un aktīvi, ko iekļāt, un pozitīva ienākumu balance.» Biznesa prognozēs 2016 bilda ZAB Sorainen vadošā partnere un Latvijas Privātā kapitāla un riska kapitāla asociācijas valdes locekle Eva Berlaus.

«Eiropā patlaban 80% finansējuma tiek piesaistīts no bankām, bet Latvijā šis īpatsvars ir vēl lielāks – 98%. Šis augstais īpatsvars ir problēma periodos, kad kredītiestādes cīnās ar savām problēmām, jo tajā brīdī ekonomikai nepietiek finansējuma.» bijušais Swedbank valdes priekšsēdētājs Māris Mančinskis.

Gada laikā situācija būtiski nav mainījies, jo aizvien nozīmīgākais spēlētājs finansējuma izsniegšanā ir bankas. Aizvadītajā gadā, lai arī auga kredītiestāžu izsniegto aizdevumu apmērs, aina aizvien nav spīdoša, jo daļa uzņēmumu pie finansējuma netiek, neskatoties uz vēlmi attīstīties. Banku vidū ir liela vēlme kreditēt lielos veiksmīgos uzņēmumus – šajā segmentā valda asa cīņa par klientiem, piedāvājot salīdzinoši izdevīgus aizdevumus, taču, jau sākot ar vidēja izmēra uzņēmumiem, kredītu saņemt nav viegli, neskatoties uz lielo brīvās naudas daudzumu tirgū. Pasaules centrālo banku īstenoto politiku rezultātā aizdevumu procentu likmes ir zemas, līdz ar to būtu ideāls laiks aizņemties un investēt attīstībā, taču kredītiestādes ārkārtīgi piesardzīgās politikas dēļ šo naudu labāk pietur. Finansējuma saņemšanu kavē arī likstas ap ES fondu finansējumu apgušanu, jo aizdevēji labprātāk kreditē uzņēmumus, kuri īsteno šos projektus, taču, ņemot vērā kavēšanos ar finansējuma piešķiršanu, pērn banku izsniegto aizdevumu apmērs neauga tik strauji, kā varēja cerēt. Banku pārstāvji gan norāda, ka piesardzīgi ir paši uzņēmēji un tās labprāt gribētu kreditēt, taču trūkst labu projektu. Kopumā, kā liecina Latvijas Komerčbanku asociācijas dati, bankas Latvijas uzņēmumiem 2016. gada pirmajos trīs ceturkšņos jaunus aizdevumus izsniegušas 1,4 miljardus eiro, kas ir par 40% vairāk nekā 2015. gada pirmajos deviņos mēnešos. Šajā gadā bankas paredz, ka augs izsniegto aizdevumu apmērs, ņemot vērā, ka vairāk uzņēmumiem būs pieejams ES fondu finansējums. Arī par Junkera plāna miljoniem Latvijas ekonomikas sildīšanai nopietni pagaidām runāt nevar. Vienīgais Junkera plāna pozitīvās ietekmes efekts varot būt netiešs – ārzemju pasūtījumi (minētā plāna ietvaros saņemtajiem kredītiem projektu īstenošanai) Latvijā strādājošiem uzņēmumiem.

STRAUJA IZAUGSME

«Kā vēl vienu finansējuma avotu, kas pasaulē patlaban attīstās un arī Latvijā parādās, var minēt savstarpējā finansējuma un pūļa finansējuma platformas, tomēr tas ir mazāka apjoma finansējums ar samērā augstu risku investoram. Latvijā pagaidām normālie šīs nozares spēlētāji netiek regulēti, kas pašreiz rada neskaidrības tirgū,» bijušais Swedbank valdes priekšsēdētājs Māris Mančinskis.

Pārsteigumi neizpalika

Atspoguļojot konferenci *Biznesa prognozes 2016*, DB 4.11.2015. rakstīja par solījumu, ka jau decembrī tiks sākts darbs pie 2017. gada budžeta un strādāts pie vidēja termiņa nodokļu stratēģijas izveides, lai uzņēmēji turpmāk zinātu, kas nodokļu jomā notiks nākamo trīs gadu laikā, un nebūtu tādas mētāšanās kā šajā (2015. g. – red.) gadā.

Rezultāts gan ir nedaudz citāds. Lai arī tā dēvētie lielle nodokļi – IIN, PVN un sociālais nodoklis – nav piedzīvojuši revolūciju, tomēr ir pārmaiņas citos – parādījušas jaunas normas, tomēr jaunā nodokļu stratēģija tā arī nav radīta, tādai vajadzētu būt tikai 1. aprīlī.

Protams, 2017. gada budžeta paketē nebija tādu pārsteigumu, kādu 2015. gada nogalē raisīja solidaritātes nodoklis lielo legālo algu saņēmējiem. Tomēr nodokļu likumi tiek raustīti kā deķis no vienas malas uz otru. Piemērs ir 2015. gada nogalē pieņemtais lēmums par minimālo valsts sociālās apdrošināšanas iemaksu ieviešanu 75% apmērā no minimālās algas, sākot ar 2017. gada janvāri, rezultātā divas nedēļas pirms šīs normas spēkā stāšanās tā tika atcelta. Turklāt to veica vien īsi pirms gadumijas. Par prognozējamību nevar īsti arī runāt mikrouzņēmumu nodokļa maksātāji, kuriem sākotnēji bija paredzēta zemāka šī nodokļa likme komplektā ar minimālo valsts sociālās apdrošināšanas maksājumu par katru darbinieku 97,16 eiro mēnesī, bet decembra pēdējā dekādē no prasības par minimālo valsts sociālās apdrošināšanas maksājumu par katru darbinieku atteicās, bet palielināja likmi līdz 15% (līdz 7000 eiro neto gada apgrozījumam –12%). No minimālā valsts sociālās apdrošināšanas maksājuma par katru darbinieku tika atbrīvoti arī visi tie, kuri strādā nepilnu darba laiku.

«Valsts institūcijām vajadzētu būt lielākai izpratnei un atbalstam pūļa finansējuma nozarei. Jo vairāk šādas platformas ir pieejamas, jo vairāk sabiedrībā veidojas izpratne, ka finansējums var būt alternatīvs un bankas nav vienīgais finansējuma avots. Tas ir arī riska kapitāla sektora interesēs. Taču mēs redzam, ka valsts institūciju attieksme nav pietiekami elastīga, raugoties, ko nozarē varētu pierēgulēt un aizliegt,» ZAB Sorainen vadošā partnere un Latvijas Privātā kapitāla un riska kapitāla asociācijas valdes locekle Eva Berlaus.

Parādotes pirmajai savstarpējo aizdevumu platformai Latvijā, uzraugošo institūciju reakcija bija noraidoša, taču pāris gadu laikā šī joma ir tik strauji attīstījies, ka, lai arī šeit darbojas vien pāris kompāniju, Eiropas vidū sākam kļūt pamanāmi. Patlaban Latvijā vēl nav līdz galam pieņemts nozares regulējums, taču tas ir izstrādes stadijā, un notiek diskusijas par to, kas tajā jāiekļauj, lai šeit strādājošās kompānijas būtu uzraudzītas, taču likums tās neaizbaidītu projām no mūsu valsts. Pagaidām gan platformās aizņemas neliela izmēra uzņēmumi. ●